

Σταμάτιος (Στάμος) Κάψας (Καπετάν Χάψας)

Ο Σταμάτιος (Στάμος) Κάψας, 1764 [Παζαράκια (σημερινή Κρυοπηγή Χαλκιδικής) - 1821 (Βασιλικά Θεσσαλονίκης)], γνωστός με το προσωνύμιο Καπετάν Χάψας, ήταν οπλαρχηγός της επανάστασης του 1821, ο οποίος διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο στα συγκλονιστικά γεγονότα που εκτυλίχθηκαν στη Χαλκιδική. (Περισσότερα)

Σε νεαρή ηλικία μετοίκησε στη Συκιά Χαλκιδικής προς αναζήτηση εργασίας. Κατά το ξέσπασμα της Επανάστασης στη Χαλκιδική βρισκόταν στο Άγιο Όρος όπου εργαζόταν ως σεργάρας (φρουρός). Όταν ο Εμμανουήλ Παπάς αποβιβάστηκε στη Χερσόνησο του Άθω, μεταφέροντας όπλα και πολεμοφόδια, γνωρίστηκε με τον Καπετάν Χάψα και προχώρησαν στη συγκρότηση του επαναστατικού στρατού. Ο Χάψας στρατολόγησε άνδρες από όλη τη Χαλκιδική, και οργάνωσε ένα ξεχωριστό στρατιωτικό σώμα, από Συκιώτες.

Σε έκτακτη σύσκεψη στο Άγιο Όρος, την 17η Μαΐου του 1821, ο Εμμανουήλ Παπάς κηρύσσει επίσημα την Επανάσταση στη Μακεδονία και αποφασίζεται να διασπαστεί ο επαναστατικός στρατός σε δύο τμήματα. Ο Εμμανουήλ Παπάς με τους Μαδεμοχωρίτες και τους μοναχούς, συνολική δύναμη 1.900 άνδρες, κατευθύνονται στη Ρεντίνα προκειμένου να σταματήσουν τις Οθωμανικές δυνάμεις, οι οποίες έρχονταν από Δράμα και Κωνσταντινούπολη, στα Μακεδονικά Τέμπη και ο Στάμος Κάψας, με συνολική δύναμη 2.000 ανδρών, κατευθύνονται προς κατάληψη της Θεσσαλονίκης. Ο επαναστατικός στρατός του προχωρά δυτικά και απελευθερώνει το ένα μετά το άλλο τα χωριά και τις πόλεις της περιοχής. Ακολούθησε μάχη, σύμφωνα με ορισμένους στη Θέρμη, ενώ κατ' άλλους κοντά στη σημερινή Αμερικανική Γεωργική Σχολή, με το ιππικό του Αχμέτ μπέη των Γιαννιτών, στην οποία νικούν τους Τούρκους. Τελικά οι επαναστάτες του Χάψα οπισθοχωρούν από τη Θέρμη στα Βασιλικά, όπου ενώνονται με τους 200, πλέον, αγωνιστές του Εμμανουήλ Παπά, μετά την αρνητική κατάληξη που είχαν οι μάχες στη Ρεντίνα και στην Απολλωνία .

Η μάχη που διεξάγεται είναι άνιση και ο καπετάν Χάψας διαβλέπει τον κίνδυνο πανωλεθρίας, καθώς οι Οθωμανοί προβαίνουν σε σφαγές αμάχων στα Βασιλικά. Ο Εμμανουήλ Παπάς με το υπόλοιπο στράτευμα αποφασίζει να συνοδέψει τα γυναικόπαιδα, από τα Βασιλικά και την Γαλάτιστα, στη Μονή της Αγίας Αναστασίας, ενώ ο καπετάν Χάψας αποφασίζει να μείνει στο πεδίο της μάχης με 63 μαχητές. Η αυτοθυσία και ο ηρωισμός του Στάμου Κάψα ήταν συγκινητικός, καθώς αγωνίστηκε μέχρι εσχάτων ώστε να εξασφαλίσει τη σωτηρία των αμάχων.

Στο πεδίο της μάχης, στις 10 Ιουνίου 1821, έξω από τα Βασιλικά και ύστερα από σφοδρή μάχη, σκοτώθηκαν και οι 64 αγωνιστές μέχρις ενός. Σήμερα, το σημείο αυτό ονομάζεται «Κομμένοι» ή «Συκιοτούδια» και έχει κατασκευαστεί από το 1997 μνημείο αφιερωμένο σε αυτή τη θυσία. Στη μαρμάρινη πλάκα αναγράφει: ΤΟ ΜΑΚΕΔΟΝΟΝ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΓΕΝΟΣ ΠΡΟΜΑΧΕΙ ΥΠΕΡ ΠΑΤΡΙΔΟΣ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΩΝ ΠΑΝΕΛΛΗΝΩΝ, για να θυμίζει στον κάθε επισκέπτη τους αδιάλειπτους αγώνες των Μακεδόνων για τα δίκαια της ελληνικής φυλής. Η τελευταία αναφορά για τον Χάψα είναι ότι τον είδαν να ορμάει με το σπαθί στο χέρι και ένα μαχαίρι στα δόντια, στον κύριο όγκο του τουρκικού στρατεύματος.

Πηγή: 1) Νικόλαος Εμμ. Παπαϊκονόμου, ΠΡΟΣΩΠΟΓΡΑΦΙΑ ΑΓΩΝΙΣΤΩΝ 1821, ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ, σελ. 458-459 (*Συλλογή Βιβλιοθήκης Ε.Μ.Σ.*)

2) ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΕΘΝΟΥΣ, ΤΟΜΟΣ ΙΒ΄, ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΑΘΗΝΩΝ, σελ. 163-164 (*Συλλογή Βιβλιοθήκης Ε.Μ.Σ.*)